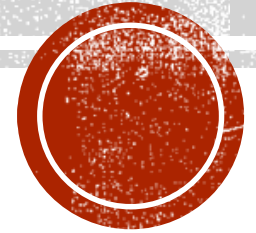

KİTLE İLETİŞİM KURAMLARI: KAVRAMLAR, OKULLAR, MODELLER

Burak Özçetin, Doç. Dr., İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim
Fakültesi

Kitle İletişim Kuramları

Kavramlar, Okullar, Modeller

SUNUM PLANI

1. İletişim üzerine ilk düşünceler
2. Chicago Okulu
3. Etki sorunu
4. Eleştirel Teori ve Kültür Endüstrisi
5. Britanya Kültürel Çalışmaları
6. İletişimin ekonomi politiği
7. İletişim, teknoloji ve toplumsal dönüşüm

PARADİGMA

- Yaptıkları araştırma ortak bir paradigma üzerine kurulu olan insanlar bilimsel uygulamada aynı kurallara ve ölçütlere bağlıdırlar. Bu bağlılık ve bunun sonucu ortaya çıkan fikir birliği, olağan bilimin, yani bir başka deyişle, belirli bir araştırma geleneğinin doğması ve süregitmesinin önkoşullarıdır.

İLK DÜŞÜNCELER

- 1. Medya, temel kural ve değerleri bozabilecek ve böylelikle de toplumsal düzenin altını oyabilecek kudretli bir güçtür. Bu tehditle başa çıkabilmek için medya, seçkinlerin kontrolünde olmalıdır.
- 2. Medya ortalama insanın zihnini doğrudan etkileyebilir ve toplumsal dünya ile ilgili düşüncelerini değiştirebilir.
- 3. İnsanların düşünceleri bir kez medya tarafından şekillendirildikten sonra, her türlü uzun erimli kötü sonuç ortaya çıkacaktır – bu sorunlar sadece bireylerin yaşamlarını mahvetmeyecek, aynı zamanda büyük çaplı toplumsal sorunların ortaya çıkmasına da yol açacaktır.
- 4. Ortalama insan medyaya karşı savunmasızdır, çünkü kitle toplumunda, onu medya manipülasyonundan koruyacak olan geleneksel toplumsal kurumlardan koparılmış ve yalıtılmış bir şekilde yaşamaktadır.
- 5. Medyanın yol açtığı toplumsal kaos büyük ihtimalle totaliter bir toplumsal düzenin inşası ile sonuçlanacaktır.
- 6. Kitle medyası kaçınılmaz bir biçimde yüksek kültürel formları bozar, uygarlıkta genel bir gerilemeye yol açar. (Baran ve Davis 2012:56-57)

- Alexis de Tocqueville (1805-1859)
- Ferdinand Tönnies (1855-1936)
- Gustave Le Bon (1841-1931)
- Ortega Y Gasset (1883-1955)
- T.S. Elliot (1888-1965)

- Kitleler, ellerinde bulundurdukları gücün tümüyle yıkıcı doğasının bir sonucu olarak, zayıf düşmüş bedenlerin ya da cesetlerin çürümesini hızlandıran mikroplar gibi davranırlar. Bir uygarlığın yapısında çürüme varsa, onun düşüşüne sebep olanlar kitlelerdir. Kitlelerin asli görevi tam da bu uğraklarda belirir ve bir süreliğine niceliğin felsefesi yegane tarih felsefesi haline gelir (Le Bon 2002:xiii).
- Kentler insanlarla dolu. Evler kiracılarla dolu. Oteller konuklarla dolu. Trenler yolcularla dolu. Kafeler müşterilerle dolu. Geziler gezinenlerle dolu. Ünlü doktorların muayenehaneleri hastalarla dolu. Gösteriler, pek zamansız olmadıkça, seyircilerle dolu. Plajlar denize girenlerle dolu. Eskiden sorun olmayan bir şey, artık neredeyse her zaman sorun olmaya başlıyor: O da yer bulmak (Ortega y Gasset 2010:40).

CHICAGO OKULU

- Felsefi kökenler: pragmatizm

İlk şeylere, ilkelere, 'kategorilere' varsayılan zorunluluklara yüz çevirme ve son şeylere, meyvelere, neticelere, olgulara bakma tavrı (James 2015:66).

- 1899 Albion Small başkanlığında Chicago Üniversitesi Sosyoloji Bölümü kurulur
- W. I. Thomas ve F. Znaniecki, *Avrupa ve Amerika'da Polonyalı Köylü: Göçmen bir Grubun Monografisi* (1918)
- Chicago Okulu'nu ayıksı kılan şey, modern toplumsal formasyonları incelerken ve araştırırken başvurdukları niteliksel çözümlenmeler ve ayrıntılı tasvirler oldu.
- Okul, iletişim süreçlerinin, teknolojilerinin ve kurumlarının modern dünyanın inşasında önemli bir yere sahip olduğunu iddia etti ve çalışmalarında iletişim ve kültürün iç içe geçmiş doğasını ortaya koymaya gayret etti.

İLETİŞİM

- İletişim bizi, olayların ezici baskısından özgürleştirerek ve anlamı olan nesnelere dünyasında yaşamamızın alt yapısını hazırladığı için araçsaldır ve paylaşım fikrini geliştirdiği, sağlamlaştırdığı için amaçsaldır. İletişim, bu anlam üreten ve paylaşım oluşturan yönleri ile Dewey'in demokratik toplumunda işlev görür. Demokratik toplumun savunucusu olan Dewey, toplumsal sorunların çözümü ve sağlıklı demokratik bir toplumsal yaşamın kurulmasında iletişimin merkezi konumuna inanmıştır. (Morva 2013:112–13)

SEMBOOLİK ETKİLEŞİM

- Kendilik, fizyolojik organizmanın sahip olduğundan farklı bir karaktere sahiptir. Gelişimi olan bir şeydir, başlangıçta, doğumda orada değildir fakat sosyal deneyim ve aktivite sürecinde ortaya çıkar, bir bütün olarak bireyin bu süreçler ve sürecin içindeki diğer bireylerle ilişkilerinde gelişir. (...) Kendilik, kendine nesne olma özelliğine sahiptir ve bu özellik onun diğer nesnelere ve bedenden ayrılan yanısıdır (Mead 1972:135; Morva 2013:72).
- Birinci önerme şudur: insanlar şeylere, şeylerin onlar için taşıdığı önemden hareket ederek davranırlar. Bunlar, insanların dünyalarında işaret edebilecekleri herhangi bir şey olabilirler –ağaç ya da sandalye gibi fiziksel nesnelere; anne ya da mağaza görevlisi gibi diğer insanlar; dost ya da düşman gibi insan kategorileri; okul ya da hükümet gibi kurumlar; bireysel bağımsızlık ya da dürüstlük gibi yol gösterici idealler; emir ya da rica gibi diğer insanların eylemleri; ve bireylerin gündelik yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları diğer durumlar. İkinci önerme, bu şeylere verilen önemin, bir kişinin diğer insanlarla girdiği toplumsal etkileşimden kaynaklandığı ya da doğduğudur. Üçüncü önerme ise şunu söyler: bu anlamlar kişinin karşı karşıya kaldığı şeylerle başa çıkarken başvurduğu yorumlayıcı bir süreç içerisinde ele alınır ve modifiye edilir. (Blumer 1969:2)

ETKİ SORUNU VE DAVRANIŞSALCI PARADİGMALAR

- Siyasi bakımdan ilişki içinde olduğumuz dünya, menzilimizin ve görüş alanımızın, düşüncelerimizin dışında yer almaktadır. İnsan bu dünyayı önce araştırmak, betimlemek ve kafasında tasarlamak zorundadır. Hiç kimse, tüm varoluşu bir bakışta kavrayabilecek bir Aristoteles tanrısı değildir. İnsan, gerçekliğin, kendi yaşamını emniyete almaya, onu idare etmeye yetecek kadarını kavrayabilen bir yaratıktır ki bu, zaman terazisinin kefesinde ancak birkaç kısa bilgi ve mutluluk anı'dır. Fakat aynı yaratık, hiçbir çıplak gözün göremeyeceği şeyleri görebilmesini, hiçbir kulağın işitemeyeceği şeyleri işitmesinin sağlayan yöntemler icat etmiştir; bu yöntemler sayesinde bir bireyin tek başına yapabileceğinden çok daha fazla nesneyi sayıp birbirinden ayırt edebiliyor. İnsan tını sayesinde, dünyada daha önce hiç göremediği, dokunamadığı, koklayamadığı, duyamadığı ya da aklında tutamadığı koca bölgeleri görmeyi öğreniyor. Böylece, kafasında, ufku dışındaki bir dünyaya ait imgeleri istediği gibi oluşturuyor (Lippmann 1922:29; Noelle-Neumann 1998:169).

- Güçlü etkiler ve pasif izleyici
- Creel Komitesi
- Lasswell ve propaganda
- Payne Fund çalışmaları
- Sınırlı etkiler

Bazı *insanların* dikkatine bazı *koşullar* altında sunulan, bazı konular hakkındaki bazı *iletilerin* bazı sonuçları vardır.

Berelson'dan aktaran Joseph Klapper, *The Effects of Mass Communication*, 1960, s.4.

- Carl Hovland ve iknanın yapısı
- Lazarsfeld ve iki aşamalı akış
- Kullanımlar ve doyumlar

- Gündem belirleme

“medya insanlara ne düşüneceklerini değil, ne hakkında düşünmeleri gerektiğini söyler.”

Medya, dikkati belirli konulara yöneltir. Siyasal figürlerin imajlarını inşa eder. İnsanların ne hakkında düşünmesi, bilgilenmesi ve hislenmesi gerektiğini öneren konuları öne sürer. . . Seçtikleri malzeme ile medya bize siyasal dünyaya “aşına olma” görüntüsü sunmaktadır; fakat çoğumuz olup bitenle ilgili en dolaylı bilgiyle donanmışızdır (Lang ve Lang 1981:337).

- Öne çıkarma
- **Medya gündemi -> Öne çıkarma -> Seçmen gündemi -> Oy kullanma**
- Çerçeveleme
- Suskunluk sarmalı
- Yetiştirme (cultivation)

